

Sammanfattning

Fråga om en börsmäklare frånträtt sin anställning med verkan att han har rätt till skadestånd med stöd av allmänna skadeståndsrättsliga principer. Sedan denna fråga besvarats nekande skall skadeståndsanspråket enligt vad som är ostridigt i målet prövas med utgångspunkten att arbetstagaren har blivit avskedad, dvs. med tillämpning av skadeståndsreglerna i anställningsskyddslagen. Därvid uppkommer fråga om bonuslön skall beaktas vid bestämmande av månadslönens belopp vid tillämpning av 39 § anställningsskyddslagen.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2003-12-10
StockholmDom nr 104/03
Mål nr B 127/02**KLAGANDE**

A.L. i STOCKHOLM

Ombud: advokaten Teodor Leffler, Advokatfirman Grünberger, Box 7297,
103 90 STOCKHOLM**MOTPART**

Bankaktiebolaget JP Nordiska, 593200-1745, 107 81 STOCKHOLM

Ombud: advokaten Sten Åke Zethraeus, Linklaters Advokatbyrå, Box 5402,
114 84 STOCKHOLM**SAKEN**

skadestånd

ÖVERKLAGAD DOM

Stockholms tingsrätts dom den 12 november 2002 i mål nr T 14276-99

Tingsrättens dom, se bilaga.

A.L. har yrkat att Arbetsdomstolen skall, med ändring av punkten 1 i domslutet, förplikta Bankaktiebolaget JP Nordiska att till honom utbetala 3 434 750 kr ränta enligt 6 § räntelagen från den 16 november 1999 till dess betalning sker.

A.L. har vidare yrkat att Arbetsdomstolen med ändring av punkten 2 i domslutet *dels* förpliktar bolaget att ersätta honom för hans rättegångskostnader vid tingsrätten med 301 625 kr, *dels* undanröjer hans skyldighet att ersätta bolaget för rättegångskostnader vid tingsrätten.

A.L. har slutligen, för det fall Arbetsdomstolen inte skulle bifalla hans yrkande avseende punkten 2 i tingsrättens dom, yrkat att domstolen i vart fall skall nedsätta hans skyldighet att ersätta bolaget för dess rättegångskostnader vid tingsrätten med 68 000 kr, eller till 4 670 kr.

Bolaget har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Arbetsdomstolen har med stöd av 4 kap. 15 § andra stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister företagit målet till avgörande utan huvudförhandling. Bolaget har åberopat muntlig bevisning i form av bandinspelningar av vittnesförhören vid tingsrätten med R.B., P.K. och L.T.. Båda parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Parterna har till utveckling av talan anfört i huvudsak följande.

A.L.

Av domen Arbetsdomstolens dom 1982 nr 99 framgår att begränsningsregeln i 38 § andra stycket jämfört med 39 § andra stycket anställningsskyddslagen inte är tillämplig vid beräkningen av ekonomiskt skadestånd vid frånträdande av anställningsavtal enligt 4 § tredje stycket anställningsskyddslagen. Av samma rättsfall följer att skadeståndet i en sådan situation skall beräknas med tillämpning av allmänna principer och inte enligt skadestandsreglerna i anställningsskyddslagen.

Tingsrättens slutsats om att frånträdande inte kan ske sedan en situation som är att jämställa med att ett avskedande har inträffat är felaktig. Ett avtal består tills det sägs upp eller hävs. Ett kontraktsbrott som i och för sig medför rätt att häva ett avtal medför inte att avtalet upphör att gälla. Först när den förfördelade parten åberopar kontraktsbrottet och förklarar att avtalet upphör på grund av det upphör avtalet att gälla. Med hävningsförklaring från den anställdes sida jämställs att han frånträder sin anställning jämlikt 4 § tredje stycket anställningsskyddslagen.

Bolaget har medgett att dess handlande mot A.L. var sådant att det är att jämställa med ett avskedande. Ostridigt är dock att A.L. inte blivit avskedad, dvs. bolaget har inte hävt avtalet. Han frånträdde sin anställning hos bolaget genom att skaffa sig annan anställning. Bolaget måste ha insett att bolagets beslut att upphöra att betala lön skulle medföra att han skulle frånträda sin anställning.

Den skada A.L. drabbats av omfattar en period av 16 månader och omfattar ersättning för förlorad fast månadslön och förlorad bonus. Om begränsningsregeln är tillämplig - något som alltså bestrids - medför detta likväl inte någon reduktion av ersättningsbeloppet. I månadslönebegreppet enligt 39 § andra stycket anställningsskyddslagen ingår nämligen även rörliga lönedelar såsom bonus. Av Arbetsdomstolens dom 2000 nr 77 framgår att bonus utgör lön. Tingsrättens hänvisning till domen 1996 nr 35 är missvisande eftersom det rättsfallet avsåg anställningsförmåner utöver lönen.

I fråga om rättegångskostnaderna görs gällande att A.L. fram till bolagets medgivande i juni 2001 så gott som helt hade vunnit målet. Bolaget skulle därför rätteligen ha förpliktats ersätta honom för samtliga hans rättegångskostnader i tingsrätten.

Bolaget

Något formkrav finns inte beträffande arbetstagarens frånträdande av anställningen. Inte heller gäller någon uttrycklig ordningsföreskrift för denna rättshandling. På något sätt skall dock frånträdandet meddelas arbetsgivaren och det torde ligga i sakens natur att en så viktig rättshandling som ett frånträdande måste vara klar och tydlig och riktad till motparten i anställnings-

avtalet. I det aktuella fallet har någon frånträdaneförklaring inte lämnats arbetsgivaren. Tvärtom har A.L. från april 1999 till december 2001 företrätt ståndpunkten att han av arbetsgivaren skilts från anställningen, något som är oförenligt med ståndpunkten att han själv bringat anställningsförhållandet till upphörande genom en hävningsförklaring. Det är heller inte ägnat att förvåna att A.L. uppfattat vissa uttalanden som gjordes under våren 1999 som att ett avskedande faktiskt hade skett. Det är vidare förstaeligt att denna uppfattning förstärktes när bolaget upphörde att betala lön från den 1 juni 1999. Det kan möjligen diskuteras huruvida A.L. haft fog för att vidbli denna uppfattning mot bakgrund av bolagets genom ombud till hans ombud framförda besked att fråga endast var om en avstängning. Denna fråga torde emellertid vara överspelad genom bolagets processuellt bindande medgivande i juni 2001 att avskedande skett genom det som förekommit fram till den 1 juni 1999 och som återopats av A.L. i processen som omständigheter konstituerande ett avskedande.

Enligt A.L. har tingsrätten förbisett Arbetsdomstolens dom 1982 nr 99 när tingsrätten har konstaterat att den nu ifrågavarande begränsningsregeln är tillämplig oavsett om A.L:s anställning upphört på grund av avskedande eller på grund av frånträdaneförklaring. Bolaget kan inte instämma i detta påstående. Rättsfallet ingår i en serie avgöranden av Arbetsdomstolen som får anses slå fast att en arbetstagares frånträdaneförklaring av anställningen kan föranleda skadestånd enligt anställningsskyddslagen om arbetstagarens åtgärd föranletts av arbetsgivaren och denne därvid handlat på ett sätt som inte överensstämmer med god sed på arbetsmarknaden eller som eljest måste anses otillbörligt.

Bestämmelserna i 38 och 39 §§ anställningsskyddslagen är alltså tillämpliga i A.L:s fall. Enligt förarbetena är syftet med reglerna om månadslöner att få en schablon för skadeståndsberäkningen. Det är inte avsett att domstolarna ska göra några antaganden om vilken lön arbetstagaren kunde tänkas ha haft 12-24 månader senare om anställningen hade fortsatt. Skadeståndet ska beräknas på den lön arbetstagaren hade när anställningen upphörde. En bonus som är beroende av att visst arbete utförs med viss omsättningsmässig framgång under ett helt år och som dessutom är beroende av att anställningsförhållandet består under hela året går inte att förena med begreppet månadslön i 39 § anställningsskyddslagen.

Avseende rättegångskostnaderna gör bolaget gällande att målet fram till juni 2001 omfångsmässigt ingalunda huvudsakligen handlade om huruvida bolaget avskedat A.L. eller inte, utan till mycket stor del även om de frågor han sedermera förlorade i tingsrätten.

Domskäl

Tingsrättens dom innebär att A.L. tillerkänts allmänt skadestånd med 100 000 kr och ekonomiskt skadestånd med 400 000 kr. Hans talan i Arbetsdomstolen går ut på att han skall tillerkännas ytterligare ekonomiskt skadestånd för tiden efter anställningens upphörande med 2 934 750 kr, avseende mistad bonuslön.

I målet föreligger i huvudsak tre tvistefrågor:

1. Har A.L. gjort någon ekonomisk förlust för tiden efter anställningens upphörande utöver det belopp som bolaget har medgivit?
2. Har A.L. frånträtt anställningen med verkan att han har rätt till skadestånd med stöd av allmänna skadeståndsrättsliga principer?
3. Om i stället skadeståndsreglerna i anställningsskyddslagen är tillämpliga i detta fall, skall då månadsbeloppet enligt 39 § anställningsskyddslagen bestämmas med beaktande av bonuslön?

Arbetsdomstolen väljer att först inrikta sina överväganden på frågan om vilka skadeståndsregler som är tillämpliga.

Har A.L. frånträtt anställningen med verkan att han har rätt till skadestånd med stöd av allmänna skadeståndsrättsliga principer?

Bestämmelserna i 38 § anställningsskyddslagen innebär att en arbetsgivare som bryter mot lagen blir skyldig att betala ersättning för skada som uppkommer. En arbetsgivare som felaktigt avskedar en arbetstagare blir i enlighet härmed skyldig att ersätta dennes skada, varvid lagens samtliga regler om skadestånd i princip blir tillämpliga. Detta gäller vare sig arbetsgivaren har uttryckligen avskedat arbetstagaren eller om han har agerat på ett sätt som kan jämföras med ett avskedande. Lagens skadeståndsregler blir däremot inte tillämpliga om en arbetsgivare - utan att åsidosätta anställningsskyddslagen - i väsentlig grad har åsidosatt sina åligganden enligt anställningsavtalet och arbetstagaren därför med omedelbar verkan har frånträtt avtalet med tillämpning av 4 § tredje stycket anställningsskyddslagen. I ett sådant fall blir i stället allmänna skadeståndsrättsliga principer tillämpliga (jfr domen 1982 nr 99).

A.L:s förstahandståndpunkt är att han med anledning av avtalsbrott på bolagets sida har frånträtt anställningsavtalet med verkan att bolagets skadeståndsskyldighet är att bedöma enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer, dvs. inte enligt skadeståndsbestämmelserna i anställningsskyddslagen. Bolaget har bestritt att A.L. har frånträtt anställningen.

Händelseförloppet såvitt det nu är av intresse kan sammanfattas enligt följande. A.L. delgavs i början av mars 1999 misstanke om insiderbrott. Bolaget bestämde kort därefter att han skulle vara tjänstgöringsbefriad med lön. A.L:s ombud förklarade i ett brev till bolaget i april 1999 att A.L. hade blivit uppsagd. I ett brev den 18 maj 1999 meddelande bolaget att det avsåg att inte längre att betala ut lön. Löneutbetalningarna upphörde fr.o.m. juni 1999. A.L:s ombud gjorde i juli 1999 gällande att A.L. hade avskedats. I augusti 1999 erhöll A.L. en annan anställning. Han väckte den 29 oktober 1999 talan vid tingsrätten i det föreliggande målet med yrkanden om allmänt och ekonomiskt skadestånd på grund av avskedande. I juni 2001 medgav bolaget i målet att det var fråga om ett avskedande. Härfter skriftväxlade parterna inför tingsrätten rörande frågan om betydelsen av begränsningsregeln i 39 § anställningsskyddslagen för A.L:s skadeståndsanspråk. Vid muntlig förberedelse vid tingsrätten i december 2001 ändrade A.L. den rättsliga grunden

för yrkandet om ekonomiskt skadestånd. Han gjorde då gällande i första hand att han frånträtt anställningen på grund av att bolaget i väsentlig mån hade åsidosatt anställningsavtalet genom att inte betala ut lön.

Arbetsdomstolen bedömer saken på följande sätt. Såvitt framkommit i målet gjorde A.L. vid den aktuella tidpunkten inte någon till bolaget riktad förklaring om att han frånträdde anställningen. Härtill kommer att händelseförloppet ger klart belägg för att det var på föranledande av bolaget som A.L:s anställning kom att upphöra. Han gjorde gentemot bolaget gällande att så hade skett i varje fall från juli 1999, och han drev den ståndpunkten i målet vid tingsrätten under lång tid.

Mot den nu angivna bakgrunden är det enligt Arbetsdomstolens mening inte visat att A.L. har frånträtt anställningen enligt 4 § tredje stycket anställningsskyddslagen. Det betyder att A.L:s yrkande om ekonomiskt skadestånd skall prövas enligt hans av bolaget godtagna andrahandsståndpunkt, nämligen att han blivit avskedad av bolaget. Det blir då fråga om att tillämpa skadestandsreglerna i anställningsskyddslagen. Det kan anmärkas att A.L:s framställda och av bolaget medgivna yrkande om allmänt skadestånd uppenbarligen grundas på dessa skadestandsregler.

Skall månadsbeloppet enligt 39 § anställningsskyddslagen bestämmas med beaktande även av bonuslön?

Enligt 38 § anställningsskyddslagen får ersättning till arbetstagare för förlust som avser tid efter anställningens upphörande under alla förhållanden bestämmas till högst det belopp som anges i 39 §, vilket i A.L:s fall ostridigt innebär att det ekonomiska skadeståndet är begränsat till ett belopp motsvarande 16 månadslöner. Den fråga som domstolen nu har att ta ställning till är om A.L:s "månadslön" enligt bestämmelsen utöver den fasta lönen skall inbegripa även bonus.

I förarbetena till 1974 års anställningsskyddslag, vilka i detta sammanhang alltjämt har aktualitet, anges bl.a. följande. Syftet med reglerna om månadslöner är att få en schablon för skadestandsberäkningen. Det är inte avsett att domstolarna skall göra några antaganden om vilken lön arbetstagaren kunde tänkas ha haft 12 – 24 månader senare om anställningen hade fortsatt. Skadeståndet skall beräknas på den lön arbetstagaren hade när anställningen upphörde (se prop. 1973:129 s. 284).

Arbetsdomstolen har i domen 1996 nr 35 funnit att tjänstebilsförmån inte skall beaktas vid beräkningen av månadslönebeloppet. I domen uttalas bl.a. följande. Det ligger närmast till hands att anta att uttrycket månadslön syftar på den direkta kontantersättningen och alltså inte innefattar andra anställningsförmåner. Detta får anses gälla oavsett om förmånen har ett lätt fastställbart ekonomiskt värde för den anställde. Närmare bestämt torde med månadslönen avses den normala avtalade lönen vid tidpunkten för anställningens upphörande till skillnad från den faktiskt utgivna lönen.

Av utredningen framgår följande i fråga om det bonuslönesystem som vid den aktuella tiden tillämpades hos bolaget. Rätt till bonus förelåg endast på bonusgrundande nettocourtage överstigande 2,7 milj. kr under ett visst år. Courtage som översteg detta belopp men understeg 5 milj. kr berättigade till 25 procent bruttobonus, medan courtage som översteg 5 milj. kr berättigade till 40 procent bruttobonus. Utbetalning av bonuslönen gjordes i förskott i samband med decemberlönen med omkring 50 procent av den upparbetade bonusgrundande inkomsten per den 30 november samma år. Resterande belopp, beräknat på det faktiska bonusgrundande courtaget för hela året, utbetalades i samband med februarilönen påföljande år. Enligt en uppgift av bolaget, som har bestritts av A.L., delades normalt ingen bonus ut till personer som slutat under året såvida inte avtal om annat träffats i det särskilda fallet.

Sammanfattningsvis kan konstateras följande rörande karaktären av A.L:s bonuslön. Rätten till sådan lön var beroende av att han genererade courtageintäkter till bolaget över viss nivå. Utbetalning av bonuslönen gjordes inte månadsvis utan först under året efter inkomståret, med viss förskottsbetalning vid slutet av detta år. Som A.L. själv har anfört i målet förutsätter beräkningen av skadeståndet i denna del att man ställer upp vissa hypoteser om den courtagegrundande intäkten. Mot bakgrund av de nu angivna omständigheterna framstår det enligt domstolens mening som klart att bonuslönen inte kan beaktas vid bestämmande i A.L:s fall av den månadslön som avses i 39 § anställningsskyddslagen.

Arbetsdomstolen finner på grund av det anförda att det saknas rättslig grund för att bestämma det ekonomiska skadeståndet till högre belopp än det som angetts i tingsrättens domslut. A.L. ändringsyrkande skall alltså lämnas utan bifall.

Rättegångskostnader

Såvitt gäller fördelningen av rättegångskostnaderna vid tingsrätten finner Arbetsdomstolen inte skäl att göra någon annan bedömning än den som tingsrätten kommit till.

Vid den nu angivna utgången i målet skall A.L. förpliktas utge ersättning för bolagets rättegångskostnader i Arbetsdomstolen. Det belopp som bolaget har yrkat får anses skäligt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen fastställer tingsrättens domslut.
2. Arbetsdomstolen förpliktar A.L. att ersätta Bankaktiebolaget JP Nordiska för dess rättegångskostnader i Arbetsdomstolen med trettiosjutusen (37 000) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Anders Sandgren och Bo Almgren. Enhälligt.

Sekreterare: Jan Tibbling

Tingsrättens dom (ledamöter: Lars Ivarsson, Manne Pavón och Helene Bergström)

BAKGRUND

Dåvarande Matteus Fondkommission AB, 556404-3007, var ett bolag som bedrev värdepappersrörelse. Genom en fusion den 9 juni 2000 uppgick bolaget i JP Bank AB, 593200-1745, som efter firmaändringar slutligen benämndes Matteus Bank AB. Efter ytterligare en fusion uppgick NF Nordiska Fondkommission AB i Matteus Bank AB, som den 22 oktober 2001 ändrade firman till Bankaktiebolaget JP Nordiska.

Tvistefrågorna i målet hänför sig till tid då Matteus Fondkommission AB (Matteus) var arbetsgivare för A.L. Bankaktiebolaget JP Nordiska har numera inträtt som svarande. Även svaranden benämns i det följande Matteus.

Enligt skriftligt anställningsavtal den 21 november 1997 anställdes A.L. som privatmäklare på Matteus kontor i Göteborg. Det var till en början en provanställning som sedermera kom att övergå till en tillsvidareanställning. I A.L:s arbetsuppgifter ingick bland annat att för kunders räkning sälja och köpa värdepapper samt att ackvirera nya kunder. A.L. erhöll enligt det ursprungliga avtalet en fast årslön om 240 000 kr, d v s en månadslön på 20 000 kr. I november 1998 träffade Matteus och A.L. en överenskommelse om att han fortsättningsvis skulle arbeta på bolagets kontor i Stockholm. Samtidigt avtalades att den fasta lönen skulle höjas till 25 000 kr per månad. Utöver den fasta månadslönen kunde A.L. bli berättigad till bonus enligt bonusmodell som Matteus tillämpade för deras anställda privatmäklare.

I början av mars 1999 delgavs ett antal privatmäklare hos Matteus, däribland A.L., misstanke om insiderbrott avseende affärer med Pinkertonaktier. Företrädare för Matteus kallades till ett möte den 10 mars 1999 hos Finansinspektionen. Vid mötet framförde Finansinspektionen den synpunkten att det inte var förenligt med sund värdepappersrörelse att ett värdepappersinstitut lät en anställd, som delgivits misstanke om insiderbrott, fullgöra arbetsuppgifter som innebar direkta kundkontakter. Omedelbart efter mötet hos Finansinspektionen bestämde Matteus att A.L. skulle få tjänstledighet. Matteus utbetalade A.L:s fasta månadslön enbart för tiden till och med maj månad 1999.

I ansökan om stämning, som inkom till tingsrätten den 29 oktober 1999, väckte A.L. skadeståndstalan mot Matteus på grund av avskedande. A.L. yrkade förpliktande för Matteus att till honom utge 948 333 kr i allmänt och ekonomiskt skadestånd samt förbehöll sig rätten att under målets gång ställa krav på ytterligare ersättning. Yrkandet om ersättning för ekonomiskt skadestånd innefattade, förutom förlust i form av bortfall av fast lön, även inkomstförlust avseende bonus. Matteus bestred inledningsvis käromålet i dess helhet.

Allmän åklagare väckte åtal mot bland andra A.L. för insiderbrott. I dom den 25 januari 2001 ogillade Stockholms tingsrätt åtalet mot A.L. Det fördes därefter förlikningsförhandlingar mellan Matteus och A.L. Parterna lyckades emellertid inte nå någon slutlig uppgörelse.

Matteus omprövade i juni 2001 sin inställning i målet enligt följande. Det medgavs att A.L., genom vad som förekom från Matteus sida i förhållande till honom under månaderna mars – juni 1999 och särskilt det förhållandet att han från och med den 1 juni 1999 blev avstängd inte bara från tjänstgöring utan även att utbetalning av lön upphörde, blev avskedad från och med sistnämnda datum. Vidare medgav Matteus att det inte funnits tillräckliga skäl för avskedandet och att det inte ens funnits saklig grund för uppsägning av A.L. Matteus medgav att utge allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta. Matteus medgav även att utge ekonomiskt skadestånd med 400 000 kr, motsvarande sexton månadslöner om 25 000 kr, jämte ränta.

Twisten gäller numera främst frågor dels om A.L. har frånträtt sin anställning enligt 4 § tredje stycket lagen om anställningsskydd (LAS) eller om han avskedats, dels om det ekonomiska skadeståndet skall beräknas enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer eller enligt reglerna i 38 § och 39 § LAS, dels om bonus kan ingå i den månadslön som avses med begränsningsregeln i 39 § LAS.

YRKANDEN

A.L. har yrkat förpliktande för Matteus att till honom utge 3 434 750 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan (den 16 november 1999). Det har angivits att det yrkade beloppet avser dels allmänt skadestånd med 100 000 kr, dels ekonomiskt skadestånd med 3 334 750 kr.

Matteus har medgivit att till A.L. utge allmänt skadestånd med 100 000 kr och ekonomiskt skadestånd med 400 000 kr. Det har även medgivits att utge ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 16 november 1999. I övrigt har Matteus bestritt käromålet.

Parterna har begärt ersättning för sina rättegångskostnader.

GRUNDER FÖR TALAN

A.L. har i första hand angivit följande grunder för sin talan. Matteus har i väsentlig mån åsidosatt sina åligganden mot honom. Han har därför frånträtt sin anställning enligt 4 § tredje stycket LAS. Frånträdet av anställningen har skett i augusti 1999 då han genom att erhålla ny anställning inte längre haft möjlighet att återinträda i tjänst hos Matteus. Det måste också ha stått klart för Matteus att anställningsavtalet, på grund av bolagets avtalsbrott, upphört att gälla. Skadeståndet skall beräknas enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer och täcka all skada. Begränsningsregeln i 39 § LAS är inte tillämplig.

I andra hand har A.L. åberopat följande grunder för sin talan. För det fall domstolen finner att anställningen inte har frånträtts, görs gällande att han avskedats den 1 juni 1999 trots att det inte ens funnits saklig grund för uppsägning. Det vitsordas i sådant fall att det ekonomiska skadeståndets storlek enligt 39 § LAS kan bestämmas till högst sexton månadslöner. Med begreppet månadslön i nämnda stadgande avses, förutom fast lön, även rörliga lönedelar i form av bonus.

Beträffande grunderna för skadeståndsberäkningen har A.L. anfört följande. Den ekonomiska skadan består i förlust av fast månadslön och bortfall av rörliga lönedelar i form av bonus. Beräkningen av bortfall av bonus har gjorts med den utgångspunkten att han, om han fått behålla anställningen åren 1999 och 2000 skulle ha haft samma bonusgrundande intäkter som en annan privatmäklare hos Matteus. Det görs gällande att den ekonomiska skadan, efter avdrag för inkomster som erhållits efter anställningens upphörande, uppgår till 3 334 750 kr. För det fall han inte fullt ut kan visa det ekonomiska skadeståndets storlek, hävdas att domstolen skall uppskatta skadan till skäligt belopp enligt 35 kap 4 § rättegångsbalken.

Matteus har som grunder för sin inställning angivit följande. A.L. har inte frånträtt sin anställning i augusti 1999 utan han har i stället blivit avskedad från och med juni 1999. Det medges att det inte ens förelegat saklig grund för uppsägning. Oavsett om anställningen frånträtts eller om det varit ett avskedande är reglerna i 38 § och 39 § LAS tillämpliga vid skadeståndsberäkningen. Det ekonomiska skadeståndet skall begränsas till sexton månadslöner. Den bonus som A.L. kunde blivit berättigad till skall inte inräknas i begreppet månadslön enligt 39 § LAS. Månadslönen för A.L. svarar mot den fasta lönen 25 000 kr. Den ekonomiska skadan utgör därför 400 000 (16 x 25 000) kr.

Vidare har Matteus åberopat följande grunder för sin inställning. Utbetalningen av bonus förutsatte att anställningen bestod vid utbetalningstillfället. Eftersom A.L. inte var anställd hos Matteus vid utgången av 1999, var han inte berättigad till någon bonus. En annan förutsättning för rätt till bonus var att den anställde privatmäklaren hade kundkontakter. Med anledning av det besked som Finansinspektionen lämnat till Matteus var bolaget förhindrat att från den 10 mars 1999 anvisa A.L. sådana arbetsuppgifter som innebar kundkontakter och som var bonusgrundande. Det görs därför gällande att A.L. över huvud taget inte haft möjlighet att få någon bonus. För det fall domstolen finner att A.L. kunde ha blivit berättigad till bonus, hävdas att det inte skall göras någon jämförelse med den bonus en annan privatanställd mäklare haft. I stället görs gällande att beräkningen i ett historiskt perspektiv skall utgå från de faktiskt bonusgrundande intäkter A.L. haft under 1998 och i början av 1999. Det finns i och för sig ingen invändning mot att den ekonomiska skadan uppskattas till skäligt belopp enligt 35 kap 4 § rättegångsbalken.

A.L. har tillagt följande. Det vidhålls att storleken på bonus skall beräknas genom en jämförelse med de bonusinkomster den andre anställde haft. För det fall bonus skall beräknas med utgångspunkt i ett historiskt perspektiv

görs gällande att han, förutom fast lön med 400 000 kr, är berättigad till bonus med 21 488 (16 x 1 343) kr för perioden juni 1999 – september 2000. Om Matteus till följd av Finansinspektionens besked varit berättigad att avstänga honom från kundkontakter och därmed tagit bort hans möjligheter att intjäna bonus, hade bolaget efter den frikännande domen i brottmålet haft att ånyo erbjuda honom möjligheter att intjäna bonus.

Matteus har inte haft något att erinra mot beräkningen av beloppet 21 488 kr sett ur ett historiskt perspektiv.

PARTERNAS UTVECKLANDE AV TALAN

A.L. har anfört bland annat följande.

Omedelbart efter det möte som ägt rum den 10 mars 1999 på Finansinspektionen avstängdes A.L. och fem andra privatmäklare från tjänstgöring hos Matteus. Den så kallade Pinkertonaffären uppmärksammades i massmedia. I ett pressmeddelande den 11 mars 1999 skrev Matteus att det gjordes den bedömningen att det inte fanns några förutsättningar för de sex anställda som för egen eller kunders räkning handlat aktier i Pinkerton att arbeta vidare i Matteus. Trots att A.L. avstängts från tjänst fortsatte Matteus att under den första tiden för avstängningen betala ut lön till honom. I ett brev den 18 maj 1999 meddelade Matteus genom sitt ombud att bolaget avsåg att fatta beslut om att upphöra med att betala ut lön. Det angavs också i nämnda brev att Matteus var berett att låta A.L. återinträda i tjänst så snart det visade sig att han inte längre var misstänkt för insiderbrott, varvid löneutbetalningarna skulle återupptas. Det förekom också kontakter mellan A.L. och personalchefen K.A. hos Matteus. K.A. klargjorde för A.L. att han inte var avskedad utan endast avstängd från tjänstgöring. Matteus inställning var alltså att A.L. inte avskedats. Löneutbetalningarna upphörde från och med juni 1999. I ett brev den 14 juli till Matteus påtalade A.L. genom sitt ombud att upphörandet av löneutbetalningarna utgjorde ett allvarligt kontraktsbrott. På grund av att löneutbetalningarna upphört var han tvungen att söka arbete. Sedan han i augusti 1999 fått nytt arbete, hade han inte längre någon möjlighet att återinträda i tjänst hos Matteus. Han klargjorde också för Matteus att han inte hade för avsikt att återinträda i tjänsten. Först i juni 2001 gav Matteus uttryck för uppfattningen att han avskedats.

För privatmäklarna tillämpade Matteus en bonusmodell som baserades på bonusgrundande courtageintäkter. Den bonusgrundande intäkten under 1998 för A.L. omfattade en period då han var nyanställd och då han så gott som uteslutande arbetade vid Matteus kontor i Göteborg. Det var därför en låg bonusgrundande intäkt. Sedan A.L. i slutet av 1998 börjat arbeta på bolagets kontor Stockholm, gavs bättre möjligheter att intjäna bonus. Vid A.L:s mäklarbord på arbetsplatsen i Stockholm satt också M.S. Om A.L. fått behålla anställningen, hade han tjänat in samma bonusgrundande intäkt som M.S.

Den ekonomiska skadan har sammanfattningsvis beräknats på följande sätt. Bortfallet av fast lön för A.L. under sexton månaders tid från och med juni

1999 uppgår till 400 000 kr (16 x 25 000). Det beräknade bortfallet av rörliga lönedelar i form av bonus avser tiden den 1 januari 1999 – den 30 september 2000. För år 1999 erhöll M.S. en bonus på 1 667 000 kr. Förlorad bonus för 1999 för A.L:s del bör beräknas till nämnda belopp. För år 2000 har gjorts den bedömningen att A.L. kunnat tjäna in bonus med lika stort belopp. Utslaget på nio månader svarar för bortfallet av bonus för år 2000 mot 1 257 750 kr. Avräkning skall ske för intjänad lön på totalt 230 000 kr från två andra arbetsgivare.

Matteus har anfört bland annat följande.

Vid de kontakter som Matteus i början av mars 1999 hade med företrädare för Finansinspektionen gavs sådana besked att bolaget inte utan allvarliga konsekvenser kunde använda personer, som var misstänkta för insiderbrott, till arbete hos bolaget som innefattade kundkontakter. Alla arbetsuppgifter för privatmäklare innefattade kundkontakter. Rätten till bonus förutsatte att privatmäklaren genom kontakter med kunder fick courtageintäkter. Med anledning av Finansinspektionens besked kunde A.L. inte längre anvisas några arbetsuppgifter som berättigade honom till bonusintjänande även om han kvarstätt i tjänst. När den frikännande domen i brottmålet meddelades i januari 2001, var det inte längre aktuellt att A.L. skulle återinträda i tjänst. Matteus har i målet processuellt accepterat A.L:s tidigare ståndpunkt att han blivit avskedad.

Den bonusmodell som Matteus den aktuella tiden tillämpade innebar att bonus för intjänandeåret utbetalades vid två tillfällen, varav det ena i slutet av intjänandeåret och det andra i början av påföljande år. För att en privatmäklare skulle bli berättigad till bonus måste hela spärrbeloppet på bonusgrundande nettocourtage på 2 700 000 kr för hela året i bonusmodellen överträffas. Även andra faktorer, exempelvis kundförluster, påverkade storleken av bonus. Den privatmäklare som under intjänandeåret slutat sin anställning förlorade rätten till bonus. A.L. uppfyllde inte kraven på att bli berättigad till bonus.

Det går inte att beräkna någon ekonomisk skada för A.L. Genom de fusioner som skett uppkom övertalighetsproblem för privatmäklare. A.L. hade inte någon lång arbetstid hos Matteus. Det kan med hänsyn till turordningsregler m m inte överblickas vad som hänt om A.L. under en tid kvarstätt i tjänst.

BEVISNING

A.L. har hörts under sanningsförsäkran. På båda parter begäran har som vittne hörts R.B., som den aktuella tiden var verkställande direktör i Matteus. Vidare har vittnesförhör på A.L:s begäran ägt rum med hans dåvarande arbetskamrat M.S. och hans dåvarande kund M.A. samt på Matteus begäran med advokaten P.K., som i mars 1999 biträdde Matteus vid kontakterna med Finansinspektionen, och L.T., som då var chef för tillsynsenheten vid Finansinspektionen.

Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Som framgått av det föregående har Matteus medgivit att utge allmänt skadestånd till A.L. med 100 000 kr samt ekonomiskt skadestånd med 400 000 kr. Tingsrätten har nu att ta ställning till om Matteus skall förpliktas att betala något ytterligare ekonomiskt skadestånd.

En första tvistefråga som aktualiseras är om A.L. avskedats i juni 1999 eller om han frånträtt sin anställning i augusti 1999. Denna fråga hänger samman med spörsmålet om skadeståndsberäkningen skall ta sin utgångspunkt i reglerna i 38 § och 39 § LAS eller om allmänna skadeståndsrättsliga principer bör tillämpas.

Av regeln i 38 § första stycket LAS följer att en arbetsgivare som bryter mot denna lag skall betala inte bara lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren kan ha rätt till utan även ersättning för skada som uppkommer. Ersättning för förlust som avser tid efter anställningens upphörande får enligt regelns andra stycke bestämmas till högst de belopp som anges i 39 § LAS. Det är enligt tingsrättens mening tydligt att dessa skadeståndsregler är tillämpliga oavsett om A.L. avskedats eller om han frånträtt anställningen.

Detta innebär att begränsningsreglerna i LAS blir tillämpliga. Med hänsyn till A.L:s sammanlagda anställningstid hos Matteus kan det ekonomiska skadeståndet bestämmas till ett belopp motsvarande högst sexton månadslöner, räknat från anställningens upphörande.

Av utredningen framgår att Matteus betalat ut lön till A.L. för tiden till och med maj 1999. Frågan om A.L. avskedats eller om anställningen frånträts saknar inte helt betydelse. För det fall anställningsförhållandet upphört genom ett avskedande den 1 juni 1999, är A.L. berättigad till ekonomiskt skadestånd med högst sexton månadslöner. Om däremot anställningen upphört genom ett frånträdan i augusti 1999, kan hävdas att A.L., förutom ekonomiskt skadestånd med sexton månadslöner för tid efter anställningens upphörande, har rätt till den lön som inte utbetalats för tiden juni – augusti 1999.

Vid tiden för talans väckande i målet gjorde A.L. gällande att han blivit avskedad. Den omständigheten att A.L. under en tid avstängts från sin tjänstgöring hos Matteus och det förhållandet att bolaget upphört med att betala ut lön från och med juni 1999 är enligt tingsrättens mening att jämställa med ett avskedande per den 1 juni 1999. A.L. kan således därefter inte ha haft någon möjlighet att frånträda anställningen enligt 4 § tredje stycket LAS.

Det hittills anförda leder till att A.L. är berättigad till ekonomiskt skadestånd med sexton månadslöner. Fråga är då om bonus kan inräknas i begreppet månadslön.

Det ligger närmast till hands att anta att uttrycket månadslön i 39 § LAS syftar på den direkta kontantersättningen och alltså inte innefattar andra anställningsförmåner. Detta får anses gälla oavsett om förmånen har ett lätt fastställbart ekonomiskt värde för den anställde (se AD 1996 nr 35). Det kan också sägas att bestämmelsen i 39 § LAS tar sikte på den "ordinarie" månadslön som arbetstagaren fått (se AD 1997 nr 84; jfr Lunnig och Toijer, Anställningsskydd, åttonde upplagan, sid 620).

Rätten till bonus enligt den av Matteus åren 1999 och 2000 tillämpade modellen berodde på flera faktorer. Exempelvis måste privatmäklaren för ett helt år uppnå visst bonusgrundande nettocourtage för att någon bonus skulle betalas. Modellen innebar även att bonus för intjänandeåret skulle utbetalas med cirka 50 procent i november intjänandeåret och återstoden i februari påföljande år. En eventuell rätt till bonus kan enligt tingsrättens mening inte anses som någon ordinarie månadslön. Det ekonomiska skadeståndet skall därför bestämmas till 400 000 kr (16 x 25 000).

På grund av det anförda finner tingsrätten att Matteus i enlighet med medgivandet skall förpliktas att till A.L. betala allmänt skadestånd med 100 000 kr och ekonomiskt skadestånd med 400 000 kr, jämte ränta på beloppen.

Det återstår för tingsrätten att ta ställning till rättegångskostnaderna.

A.L. har begärt ersättning för rättegångskostnader med 301 625 kr i ombudsarvode. Av beloppet hänför sig enligt A.L. 136 000 kr för tiden fram till juni 2001. Matteus har begärt ersättning för rättegångskostnader med 240 670 kr, varav 234 000 kr exklusive mervärdesskatt avser ombudsarvode. Av sistnämnda belopp hänför sig enligt Matteus 100 000 kr för tiden fram till juni 2001. Part har vitsordat skäligheten i och för sig av motparts kostnadsanspråk. Även fördelningen av kostnader för tiden fram till juni 2001 har vitsordats.

Tingsrätten finner att rättegångskostnaderna för olika skeden av målet kan särskiljas. Under den inledande handläggningen av målet rådde tvist mellan parterna om allmänt och ekonomiskt skadestånd över huvud taget skulle utgå till följd av anställningens upphörande. Med hänsyn till de ursprungliga tvistefrågorna och till den slutliga utgången i målet är A.L. i större mån än Matteus vinnande part såvitt avser de rättegångskostnader som hänför sig fram till juni 2001. A.L. bör för den tiden vara berättigad till en till hälften jämkad ersättning för rättegångskostnader med 68 000 kr. I juni 2001 omprövade Matteus sin inställning i målet och medgav att betala skadestånd med totalt 500 000 kr. För tiden därefter har Matteus helt vunnit målet. Matteus kostnader nämnda tid uppgår till 140 670 kr. Sammantaget leder det anförda till att A.L. bör förpliktas att ersätta Matteus för rättegångskostnader med 72 670 (140 670 – 68 000) kr.

DOMSLUT

1. Bankaktiebolaget JP Nordiska förpliktas att till A.L. utge dels allmänt skadestånd med etthundratusen (100 000) kr, dels ekonomiskt skadestånd med fyrahundratusen (400 000) kr, dels ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 16 november 1999 till dess betalning sker.
2. A.L. skall ersätta Bankaktiebolaget JP Nordiska för rättegångskostnader med sjuttioåtusenssexhundrasjuttio (72 670) kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 12 november 2002 till dess betalning sker.